

ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ ВИВЧЕННЯ ЛАТИНСЬКОЇ МОВИ

Відродження української національної культури, духовних основ буття українського народу, національної самосвідомості є однією з головних вимог суверенного сьогодення України. І в цьому плані потрібно говорити саме про відродження, а не творіння чи будівництво – отже, йдеться про щось вже існуюче, що через якісь лихі обставини лише загальмувалося чи законсервувалося у своєму існуванні, а не припинилося зовсім. Говорячи про причину пригнічення і гальмування українського духовно-культурного процесу, вказуємо на одну з причин, яка призвела до нього.

Гуманітаризація освіти передбачає пріоритет духовного аспекту, головна мета якого є і в розкритті духовно-творчих потенцій античної культури. Сучасний європейський соціокультурний комплекс своїм корінням пов'язаний з античною традицією. Не випадково багато вчених твердять про “античну” сутність європейської культури.

У наш час немає потреби доводити, що латинська мова, антична культура є основою сучасної європейської цивілізації, фундаментом та базою гуманітарної освіти. Коли перейнятися “духом” античності, саме поняття спадкоємності культур вже не тільки слова – починаєш по-справжньому розуміти “зв'язок часів”.

У час, коли відбувається гуманізація всієї системи освіти, в Україні вводиться викладання класичних мов, зокрема латинської, у ліцеях і гімназіях, педагогічних вузах, а не тільки в університетах, медичних, юридичних та інших закладах, де традиційно вивчалася латина.

Майже двадцять століть латинська мова як засіб спілкування слугувала багатьом народам Європи, за його допомогою вони знайомилися та сприймали римську і почасти грецьку культуру. Природно, що на мови європейських народів вона справила великий вплив, головним чином у сфері лексики.

Поцінувачі класичних мов, зрештою, всі, хто прагнув мати насправді глибокі гуманітарні знання, завжди віддавали данину латині як самодостатній, лаконічній, довершеній, благозвучній мові, якою написані десятки наукових, художніх творів, пам'яток давнини, що свідчать про високий рівень духовно-культурних потенцій людства, неосяжні надбання античної літератури.

Вивчаючи основи латинської граматики, лексику, міркуючи над текстами мудрих давніх римлян та їх послідовників новітніх часів, які писали свої книги латиною, дуже важливо знати, що існують й інші задачі, як і при вивченні будь-якої мови, а саме: знання історії, культури, релігії, устрою життя, звичок, особливостей світогляду, світосприймання людей – носіїв мови, що вивчається.

Римська держава увійшла в історію світової цивілізації не стільки завдяки кровопролитним війнам, які вона вела майже постійно, скільки завдяки тим культурним досягненням, котрі внесла до скарбниці загальнолюдської культури.

Величні споруди стародавнього Риму, численні твори скульпторів, художників і письменників є виявом людської духовності, вони відбивають прагнення їхніх творців до кращого, вищого, божественного.

Латинська мова з лінгвістичної точки зору має статут мертвої. Зважаючи на те, що нею ніхто не спілкується, тому що вже немає людей, для яких вона була б рідною, розмовною, з цим можна було б погодитись, якби вона не пережила тисячоліття і не стала

основою багатьох сучасних європейських мов: італійської, іспанської, французької, португальської, румунської. Латинська мова живе своїм особливим життям в сучасних мовах, культурі європейських народів, і в нашій культурі та мові посідаючи певне місце, збагачуючи наші знання та розуміння життя минулих цивілізацій.

Багато латинізмів увійшло і в українську мову, і це не тільки міжнародні терміни, якими користуються науковці, а й інші слова, котрі ми вживаємо повсякденно. Вони так глибоко вкоренились у нашу мову, що вже не сприймаються нами як іноземні, іншомовні, запозичені. Виховне й пізнавальне значення мають латинські крилаті вислови і прислів'я, які ми зустрічаємо як у художній, так і науковій літературі. Українська мова запозичила їх чимало, утворила подібні, які майже відтворюють латинські, що зайвий раз доводить схожість менталітету багатьох європейських народів.

Інтернаціоналізація мови науки у II половині XIX ст. сприяла зростанню ролі класичних мов як джерела нових та уніфікації існуючих термінів. Такі властивості латинської мови, як лаконізм та економічність вираження, зробили її незамінним джерелом утворення термінів, тим більш, що терміни національного походження у співставленні з латинськими часто програють саме у стислості визначення та в можливості утворення похідних форм.

Неабияке значення має й те, що наукові терміни латинського походження, потрапляючи у другу мову, залишаються в ній чужинцями, ізольованими словами, що зберігає їх від впливу мови, яка запозичила їх, таким чином забезпечуючи їм необхідну однозначність. Цілий ряд наук – математика, фізика, біологія, філологія, медицина, астрономія користуються латинськими термінами.

Через століття, а у наш час з новою силою виявляються гуманістичні традиції відродження латини мови, подібно тим, які склалися в епоху Ренесансу в Європі, коли найбільш освічені люди усвідомлювали необхідність досягнути те, що знали люди, які жили і творили багато століть тому, що потрібно розвивати їхні знання, надбання. Цьому сприяє устремління не тільки читати латинські тексти, знати, які воєнні, політичні, економічні події відбувалися в житті давніх римлян, а й бажання зрозуміти, відчутти людей, що жили багато віків тому.

Звертання діячів епохи Відродження до латинської мови класичного періоду як до живої мови хоча й було досить тривалим та справило значний вплив, головним чином, на словниковий склад новітніх європейських мов, не могло, звичайно, припинити розвиток та удосконалення національних мов.

Цікаво уявити, що їх об'єднувало, що змушувало ворогувати, якими були їхні погляди на світ, на конкретні речі, події, що сприяло радикальним змінам у їхньому житті, досягнути ступінь близькості нам тих людей, сентенції, вирази, крилаті вислови яких ми повторюємо, погоджуємось з ними і в наші часи, віддаємо данину мудрості, прозірливості людям, що жили, мислили, творили два тисячоліття тому.

Глибоке знання латинської мови сприяє розширенню загальноосвітнього світогляду, розвиває логічне мислення, йде на користь загальній мовознавчій обізнаності.

Без знання мови, яка є душею народу, тільки користуючись перекладами, зробленими в різні часи, людьми різних національностей, у різні політичні та ідеологічні епохи, які завжди є лише більш-менш точними відповідниками пам'яток, текстів, документів, художніх творів, що дійшли до нас крізь віки, розуміння історії, знання культури, літератури, міфології просто неможливе.

У нашій державі велика перерва в опануванні світовою культурою існувала і у вивченні класичних мов. Зараз цей недолік у системі освіти поступово ліквідується: латинську мову, античну літературу, міфологію вивчають не тільки філологи, а й учні гімназій, ліцеїв, студенти інститутів.

На Заході у зв'язку із устремліннями до об'єднання і створення єдиної, без усіляких кордонів Європи, а ще й у зв'язку із надзвичайно зростаючими потребами духовного, культурного, економічного, політичного обміну латинську мову почали

вивчати із застосуванням тих методик, що й при вивченні сучасних європейських та інших іноземних мов.

Ось чому знання латинської мови необхідне не тільки вченим, а й тим, хто хоче глибше опанувати європейською культурою, джерелом якої є культура античності. Тому і вивчення латинської мови на сучасному етапі здійснюється двома паралельними шляхами – у лінгвістичному та культурологічному аспектах, що й повинне складати основу методики викладання латини у сучасній вищій школі, зробити вивчення мови більш захоплюючим і полегшити засвоєння матеріалу.

З цією метою створюються сучасні програми, методики, пишуться цікаві підручники, оздоблені різноманітним ілюстративним матеріалом, необхідними текстовими поясненнями, завданнями, кросвордами, вправами для кмітливих, варіантами перекладу поетичних художніх творів, що сприятиме загальнокультурному розвитку учнів та студентів.